

سوره مبارکه انسان

جلسه پنجم

مَتَكِّئِينَ عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا (۱۳)

ترجمه :

در حالی که بر تخت های بهشتی تکیه زده اند نه آفتاب را در آنجا می بینند و نه سرما را

ذکر این حالت تکیه کردن بر تخت ها، اشاره به آرامش و راحتی کامل آنها دارد .
"أَرَائِكُ" جمع "اریکه" است که در اصل به تخت هایی گفته می شود که در حجله عروسی می -
گذارند که هم زیبا و فاخر است و هم انسان در آنها کاملاً احساس آرامش و راحتی می کند.
در فراز دیگر آیه از هوای مطبوع بهشت گفتگو می کند که نه سرد است و نه گرم "زمهریر" به
معنای شدت سرماست و "شمس" نشانگر گرماست؛ آیه اشاره دارد بر اینکه نه گرما و نور خورشید
آنها را آزار می دهد و نه سرمای ناراحت کننده در بهشت وجود دارد. بلکه هوا کاملاً مطبوع و
دلچسب است.

و دَانِيَةِ عَلَيْهِمُ ظِلَالُهَا وَ ذَلَّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا (۱۴)

ترجمه :

سایه درختان بهشتی بر آنها گسترده است و میوه‌هایش در دسترس و اختیار آنهاست .

علاوه بر اینکه بر تخت‌های زیبا و راحتی نشسته‌اند و از هوای بسیار مطبوعی استفاده میکنند، سایه درختان بر سر بهشتیان گسترده است و چیدن میوه‌هایش برای آنها بسیار سهل و آسان است، چون خداوند میوه‌های بهشتی را برای آنان مسخر کرده است و تحت فرمان و اراده آنها قرار داده است. توجه به این نکته ضروری است که اصول حاکم بر زندگی انسان در جهان آخرت، با دنیا متفاوت است و آنچه درباره نعمت‌های بهشتی در آیات قرآن کریم آمده، اشاراتی است پر معنی به آن مواهب عظیم، و گرنه طبق روایات در آنجا نعمت‌هایی است که هیچ چشمی ندیده و هیچ گوشی نشنیده و بر اندیشه هیچ کس خطور نکرده است. درواقع نعمت‌های بهشت در حد فهم انسان در دنیا نیست و آنچه قرآن بیان فرموده برای تقریب ذهن است و گرنه بین آن نعمت‌ها با نعمت‌های دنیا تفاوت بسیار است .

و يُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّنْ فُضَّةٍ وَ اَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا (۱۵)

ترجمه :

و در گرداگرد آنها ظرف‌هایی از نقره و قدح‌های بلورین می‌گردانند .

از آیه چنین استفاده می‌شود که در گرداگرد بهشتیان خدمتگزاران با ظرف‌هایی که از نقره و بلور ساخته شده از آنها پذیرائی می‌کنند.

از این تعبیر استفاده می‌شود که جام‌ها و ق‌ده‌های بهشتی هم شفافیت و صفای بلور را دارد و هم زیبایی و درخشندگی نقره را و در آنها نوشیدنی کاملاً هویداست.

قَوَارِيرٍ مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا (۱۶)

ترجمه:

ظرف‌های بلورینی از نقره که آنها را به اندازه لازم آماده کرده‌اند.

در ظرف‌های بهشتی انواع غذاها و در ق‌ده‌ها انواع نوشیدنی‌های لذت‌بخش و نشاط‌آور به اندازه‌ای که هر کس علاقه به خوردن دارد، قرار داده شده است، یعنی نه کم می‌آید و نه زیاد. آیه اشاره دارد به اینکه نعمت‌ها به اندازه ظرفیت وجودی هر کس داده می‌شود.

و يُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَان مَزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا (۱۷)

ترجمه:

و در آنجا از جام‌هایی سیراب می‌شوند که لبریز از شراب طهوری است که با زنجبیل آمیخته شده است.

در میان اعراب مرسوم بوده که از زنجبیل به جهت عطر و بوی خوش آن استفاده می کردند و آن را در جام نوشیدنی می ریختند. آیه هم اشاره دارد به شراب زنجبیلی بهشتی که تفاوت آن با جام های دنیائی از زمین تا آسمان یا به تعبیر دیگر از دنیا تا آخرت است .

نکته جالب اینکه در آیه ۵ خواندیم که ابرار از شراب کافوری می نوشند "إِنَّ الْأَبْرَارَ مِنْ كَأْسِ كَانَٰ مِزَاجُهَا كَافُورًا" و به همین جهت دل به خدا بستگان آرامش خاصی دارند و از اضطراب و نگرانی به دورند. اما این آیه می گوید: به ابرار شراب زنجبیلی می نوشاند شرابی که طبع آن تند است، عشق را سرکش نموده و عاشق را به قرب و لذت قرب مشتاق تر می کند .

من همان دم که وضو ساختم از چشمه عشق	چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست
می بده تا دهمت آگهی از سر قضا	که به روی که شدم عاشق و از بوی که مست

(حافظ)

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا (۱۸)

ترجمه :

از چشمه های در بهشت که نامش سلسبیل است.

این جامهای آمیخته با زنجبیل از چشمه هایی به نام سلسبیل پر می شود که نوشیدنی بسیار لذیذی است و به راحتی در دهان و گلو جاری می شود.

نکته جالب اینکه آیه اشاره دارد به سرچشمه شراب زنجیلی که به بهشتیان می نوشاند که این نشانه تقرب است. یعنی ابرار در سرچشمه افاضات الهی قرار می گیرند و عشق الهی را می چشند.

و يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخْلِذُونَ اِذَا رَايْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْشُورًا (۱۹)

ترجمه:

برگرد آنان نوجوانانی جاودانه می گردند که هرگاه آنها را ببینی گمان می کنی مروارید پراکنده اند.

در این آیه، از پذیرایی کنندگان این بزم پر سرور که در جوار رحمت الهی در بهشت برپاست سخن می گوید. این پذیرایی کنندگان جوانانی هستند درنهایت طراوت و زیبایی که نه تنها این زیبایی و نشاط آنها همیشگی و جاودانه است، بلکه پذیرائی آنها هم همیشگی و برپاست و زیبایی و جذابیت و صفا و درخشندگی آنان چنان چشمگیر است که گویی در حضور و حرکت آنان در بزم الهی مروارید پراکنده اند.

از آنجا که نعمت های بهشتی وصف ناشدنی است هر قدر هم الفاظ رسا و گویا باشد، باز هم دور از ذهن ما زمینیان است .

وَ اِذَا رَايْتَهُمْ ثُمَّ رَايْتَ نَعِيمًا وَّ مُلْكًا كَبِيرًا (۲۰)

ترجمه:

و هنگامی که آنجا را ببینی نعمت ها و ملک بزرگی می بینی.

در این آیه نگاهی به مجموعه نعمت‌ها می‌اندازد و می‌گوید: هنگامی که بهشت را نگاه می‌کنی نعمت‌ها و ملک بزرگی را می‌بینی.

برای "نعیم" ملک کبیر تفسیرهای زیاده شده است، از جمله اینکه نعمت‌های بهشت چنان گسترده است که به وصف نمی‌آید، امام صادق "علیه السّلام" فرمود: معنی این آیه این است که ملکی است که هرگز زائل نمی‌شود و فنا نمی‌پذیرد^۱.

^۱ مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۱۱ به نقل از تفسیر نمونه، ج ۲۵، ص ۳۶۹.